

7. FUNNBEARBEIDING, KATALOGISERINGSMALER OG ANALYSEMULIGHETER

Lucia Uchermann Koxvold

BAKGRUNN

Under bearbeidningen og katalogiseringen av funnmaterialet fra E18-prosjektets lokaliteter er Helskog mfl. 1976 blitt benyttet som morfologisk veileder. I tillegg er *Katalogiseringskategorier for Vestfoldbanen*, et veiledende dokument for katalog- og tilvekstføring ved KHM, brukt som praktisk rettleiding (Persson (red.) *in prep.*).

For at katalogisering utført av flere personer skal bli sammenlignbar, kreves det gjennomtenkte strategier (f.eks. Ballin 1996:248). Klassifisering er subjektiv, og hva vi ser, og hvordan vi beskriver det, preges av bakgrunnen og erfaringen til personen som utfører funnanalysene. En viktig forutsetning for databasebruk og katalogisering er dermed enighet om hvordan basen brukes, samt hvilken informasjon man legger inn i den. Det er viktig at katalogiseringspraksisen innad i prosjektet er lik, slik at det er mulig å sammenligne materialet i analyser og synteser. Det er også vesentlig at prosjektets database er sammenlignbar med databaser fra andre utgravninger og prosjekter ved KHM.

Det er et overordnet mål å utføre den samme grunnleggende katalogiseringen ved alle steinalderutgravninger ved KHM for å gjøre materialet sammenlignbart i overordnede studier og for senere forskning. Helskog mfl. (1976) sin morfologiske klassifisering av slätte steinartefakter, som lenge har vært utgangspunktet for steinalderkatalogisering ved KHM, fremstår imidlertid som utdatert, og behovet for en oppdatert eller nyutviklet mal for klassifisering er merkbart. Morfologi som dominerende faktor i den museale katalogiseringen *kan* være problematisk for tolkninger og tilrettelegging for fremtidig forskning, og økt fokus på teknologiske studier samt slitesporsanalyser har rokket ved de morfologiske definisjonene. Samtidig er det viktig å fremheve at den morfologiske katalogiseringen fungerer som et gjenfinningsverktøy og legger et grunnlag for en enhetlig katalogføring. Hvorvidt den museale praksis må endres, er det nok delte meninger om, men det er likevel en tendens til at arkeologer ved KHM i økende grad forholder seg til teknologiske aspekter ved funnmaterialet. Ettersom de teknologiske observasjonene føres i egne notater og komprimeres i databasens beskrivelsesfelt, blir

denne informasjonen imidlertid underordnet i katalogiseringen. Konsekvensen er at det er fare for at materialets potensial og dybde forsvinner. På E18-prosjektet er det særlig den teknologiske analysen utført av Lotte Eigeland og slitesporsanalysene utført av Helena Knutsson som viser misforholdet mellom morfologi og teknologi. Mens Eigelands teknologiske analyse peker på prosessene heller enn det ferdige produktet, viser Knutsson den manglende sammenhengen mellom morfologi og redskapenes funksjon.

ERFARINGER FRA E18-PROSJEKTET

Med bakgrunn i prosjektets problemstillinger om å undersøke intern boplassorganisering valgte prosjektet etter feltsesongen 2012 å nærme seg materialet på en annen måte enn gjennom den tradisjonelle metoden med å katalogisere lagvis fra ett ytterpunkt til et annet ytterpunkt i koordinatsystemet.

Ettersom flere av prosjektets og andre mellommesolittiske lokaliteter har vist seg å være sammensatt av flere adskilte funnkonsentrasjoner fordelt over et større område (f.eks. Jakslund 2001), er det essensielt å forstå betydningen av disse og deres relasjon til hverandre. Det ble derfor besluttet å katalogisere de ulike konsentrasjonene separat, som egne funnkontekster, for å få detaljert innsikt i enkeltkonsentrasjonene før tolkningen av lokaliteten som helhet ble gjort. Metoden forutsetter dermed at foreløpige tolkninger om boplassorganiseringen foreligger allerede før katalogiseringen, slik det gjorde med flere av prosjektets lokaliteter.

Konsentrasjonsfokuset katalogisering

Lokaliteten Hovland 2 var dannet av seks separate funnkonsentrasjoner. Den ene, et flintdepot, ble gravd i 25 x 25 cm ruter og 5 cm mekanisk oppdelte lag før det avslutningsvis ble formgravd. Prosjektet ønsket å utnytte informasjonspotensialet fra denne enkeltsituasjonen samt de andre adskilte funnkonsentrasjonene under katalogiseringen av funnene. I praksis ble det gjennomført ved at gjenstandsmaterialet ble sortert etter koordinater innenfor definerte konsentrasjoner, og deretter ble hver enkelt konsentrasjon katalogisert. Konteksttilhørighet ble notert i kontekstfeltet i basen, slik at

konsentrasjonene er søkbare og kan eksporteres til Access-baser og ArcGis.

Det var flere fordeler ved å katalogisere på denne måten, deriblant åpnet det for muligheten til å observere detaljer i konsentrasjonene før lokaliteten ble vurdert som helhet. En katalogisering hvor man vurderer funnene fra hele flaten sammenhengende, kan medføre at konsentrasjonene vurderes som en del av det romlige aspektet først *etter* at katalogiseringen er ferdig, gjennom spørringer og funndistribusjonskart. Vi valgte derfor å gjøre inngående detaljstudier av de enkelte funnkonsentrasjonene og deretter fokusere på enkeltsituasjoners relasjon til hverandre og forfølge konkrete spørsmål knyttet til dette.

I tillegg var det enklere å observere sammenføybare fragmenter med dette utgangspunkt. Dette er, etter vår mening, en hensiktsmessig tilnærming som gir økt kunnskap om det teknologiske aspektet, men også om postdeposisjonelle prosesser (jf. lokalitetsbeskrivelse på Hovland 2).

Forsøkene med inndeling i flinttyper og fokus på konsentrasjoner

Et viktig ledd i katalogisering av konsentrasjoner var inndeling av flinten i ulike typer. Det er viktig å påpeke at inndelingen i flinttyper har relevans kun for enkeltlokalitetene og ikke er sammenlignbar mellom lokalitetene. Inndelingen i flinttyper vil være preget av tolkningen til den eller dem som utfører analysen, og denne mangelen på etterprøvbarehet kan kanskje være problematisk. Likevel er analysepotensialet ved flinttypeinndeling stort, og det har vært utført slike analyser på flere av prosjektets lokaliteter.

Inndeling av flinttyper og dokumentasjon av dette er blitt utført på ulike måter på lokalitetene (se lokalitetsbeskrivelser fra Nordby 2, Torstvet, Hovland 2, Hovland 4 og Hovland 5). På enkelte lokaliteter er det kun benyttet observasjoner og egne notater, mens på andre er flinttypene ført inn i steinalderdatabasen. Erfaringene som ble gjort, er delte. Observasjoner er tidsbesparende og gir god innsikt i generelle trekk ved den romlige spredningen av ulike flinttyper, men kan ikke kobles til databaser og spredningskart og mangler derfor etterprøvbarehet. Flintdepotet på Hovland 2 og enkelte av funnkonsentrasjonene på Hovland 4 er eksempler på hvordan delvis baseføring baserer seg på konkrete problemstillinger som er tilknyttet spesifikke situasjoner eller spørsmål. Flinttypene kan dermed kobles til basen og spredningskart, men ikke settes i sammenheng med resten av funnkonsentrasjonene og funnmaterialet på lokalitetene.

Erfaringsmessig er det beste en inndeling av lokalitetenes totale flintmateriale i ulike typer. Disse bør føres inn i basen, slik at de er søkbare og dermed også kan visualiseres gjennom spredningskart. På denne måten kan man følge flinttypenes spredning på lokaliteten. Dette skaper muligheter til å observere produksjonssekvenser og hvorvidt reduksjon fra samme kjerne har funnet sted på ulike deler av lokaliteten. Med utgangspunkt i at tilstedeværelsen av forskjellig type flint betyr bruk av forskjellige kjerner eller blokker, gir dette muligheten til å observere variasjonene i råstoffbruk og teknologi. Dersom variasjon i flinttypene ikke kommenteres eller analyseres, vil viktig informasjon om teknologi- og råstoffstrategier forsvinne.

Katalogisering i team

Forut for feltsesongen 2012 la prosjektet opp til en strategi hvor Koxvold og Mansrud skulle ha ansvar for funn og funnbearbeiding. Én lokalitet, Hovland 5, ble katalogisert i team, og det ble gjennomført på følgende måte: Først ble gjenstandskategorier diskutert og definert. Fokus på morfologiske versus teknologiske aspekter ble drøftet ettersom målet var å hindre misforståelser, danne et felles utgangspunkt og sikre enhetlig katalogisering. Deretter ble selve klassifisering utført i samarbeid, før funnene ble databaseregistrert av både Mansrud og Koxvold.

Hovland 5 viste seg å ha et mer jevnt fordelt funnmønster på hele flaten enn Hovland 2 og Hovland 4. I dette tilfellet var det derfor ikke hensiktsmessig å dele funnmaterialet inn i ulike konsentrasjoner. Basert på erfaringene fra de andre lokalitetene ble det besluttet at hele funnmaterialet fra lokaliteten skulle sorteres etter flinttyper, og at denne informasjonen skulle føres inn i databasen. Dette ville potensielt skape muligheter til å identifisere produksjonssekvenser, som kunne peke mot ulike aktiviteter og bevegelse innenfor funnområdet. Ved flinttypeinndeling og funnspredningsstudier samt bruk av referansemateriale ble produksjonsmateriale fra en kjerneøks identifisert. Gjennom databaseføring av flinttyper samt detaljert analyse av spesielle situasjoner foreligger det gode muligheter til å visualisere disse faktorene i GIS-analyser.

Erfaringene fra planleggingen og gjennomføringen av funnbearbeiding og katalogisering av materialet fra prosjektet er at en dynamisk og konsentrasjonsbasert katalogisering har store fordeler når det gjelder hvordan vi forholder oss til den enkelte lokalitetens egenart, og for en teknologisk tilnærming til funnmaterialet. Dette innebærer at man katalogiserer ut fra lokalitetenes informasjonspotensial,

og at kunnskapen fra utgravningssituasjonene tidlig aktivt trekkes inn og legges til grunn for analysene og tolkningene. Med flinttypeinndelingen og klassifisering av avlagsmaterialet i for eksempel primære og sekundære avslag økes detaljnivået. Slik kan også hypotetiske sammenføyninger (*mental refitting*) for å rekonstruere handlingssekvenser innenfor de ulike flinttypene gjennomføres. Som Eigeland (2012a) har vist med analysen fra Nordby 2, skaper dette svært gode analysemuligheter, som går utover den informasjonen som man kan få ut av morfologiske klassifikasjoner.

OPPSUMMERING

Gjennom teamkatalogisering har utgravningslederens varierte erfaringsgrunnlag og kompetanse styrket dataanalysen. Diskusjonene rundt flinttyper, morfologi og teknologi øker kvaliteten og detaljnivået. Kombinasjonen av en velfundert inndeling i flinttyper og detaljoppløsning i materialet skaper

et godt grunnlag for å forbedre analysemulighetene og dermed øke kunnskapspotensialet. Gjennom en slik arbeidsmåte er det også mulig å inngå hensiktsmessige kompromisser mellom de teknologiske og de morfologiske aspektene ved funnmaterialet. De teknologiske analysene og de mer inngående og detaljerte studiene skal ikke erstatte morfologiens databaseføring. Analysene må komme i tillegg til morfologien, hvor de løfter frem og belyser andre aspekter ved funnmaterialet. Når de teknologiske analysene inkluderes, rekonstrueres og beskrives redskapsprosesser, teknologiske valg og de teknologiske tradisjonene til forhistoriske mennesker. Analysene flytter således fokuset vekk fra det forkastete eller brukte sluttproduktet (Sørensen mfl. 2013:22–23). Ved også å belyse de teknologiske trekkene får man frem en mer helhetlig informasjon om funnmaterialet samtidig som man tilrettelegger for videre forskning.